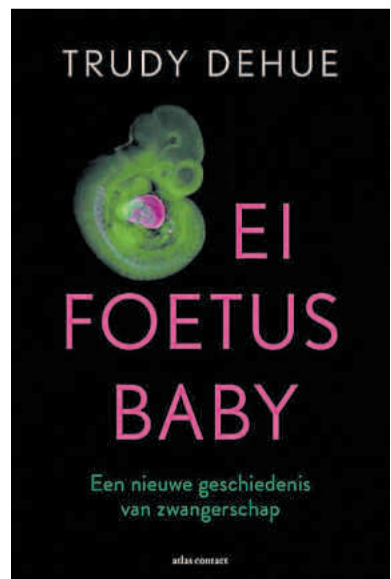

‘Het is zwangere vrouwen zo moeilijk gemaakt’

Zeker, de schoonheid van zwangerschap is ze ook tegengekomen. Maar in haar boek over hoe voornamelijk mannelijke autoriteiten met zwangere vrouwen omgingen door de eeuwen heen, beschrijft Trudy Dehue uit Groningen vooral veel ellende. „Ik kan het ook niet helpen.”

MARIJKE BROUWER

Ei foetus baby: Een nieuwe geschiedenis van zwangerschap van Trudy Dehue verscheen bij Atlas Contact.

Ze raakte soms ontroerd. Bijvoorbeeld toen ze zich verdiepte in arts en verloskundige Petrus Camper, omdat hij het in de 18de eeuw opnam voor zwangere vrouwen, ook als ze ongehuwd waren. „Wat een schat van een man was dat. Nu ik dat weet, fiets ik toch anders over de Petrus Campersingel hier in Groningen!”

Trudy Dehue (72) noemt nog een paar voorbeelden van áárdige mannen uit haar pas verschenen boek *Ei foetus baby: Een nieuwe geschiedenis van zwangerschap*. „Vroedmeester Paul Portal uit Parijs was lief, die was echt betrokken bij zwangere vrouwen. Hij heeft mijn hart gestolen, alleen al omdat hij moeilijk barendende vrouwen lijdsters noemde en ze een likje honing op de tong gaf. En na de bevalling maakte hij verse sinaasappelsap voor ze. Heel bijzonder.”

Ze spreekt over hem als een goede bekende, terwijl hij leefde van 1630 tot 1703 in een tijd waarin zwangerschap nog ronduit gevaarlijk was en vrouwen weinig te zeggen hadden. Artsen en ook geestelijken maakten de dienst uit tot ver in de 20ste eeuw.

„Ik viel soms van mijn stoel van wat ik tegenkwam”, zegt Dehue. En in antwoord op de vraag wat het ergste was: „De pastoors die hun scheermes gebruikten om een zieke zwangere vrouw open te snijden. Dat deden ze omdat ze vreesden dat de vrucht anders ongedoopt zou sterven en de hemel niet in zou mogen. Een doop was alleen geldig als het doopwater op het blote hoofdje van de levende vrucht terecht kwam. Dat de vrouw door hun ingreep in elk geval stierf, stond in priesterhandleidingen als bijzaak beschreven.”

Ze is ook geschokt over feiten van veel recentere datum: in de naoorlogse decennia is er grote druk op ongehuwd zwangeren uitgeoefend om hun baby direct na de geboorte af te staan. „De rechten van zwangere vrouwen zijn vaak geschonden.”

Dehue was tot 2016 hoogleraar wetenschapsonderzoek aan de RUG. Dat vakgebied bestudeert de wetenschappen zelf en Dehue legde zich toe op wetenschappen die onderzoek doen naar mensen. Daarover schreef ze ook boeken voor een groter publiek, bijvoorbeeld *De depressie-epidemie*.

Ze legt haar onderzoek uit. „Of onderzoekers zich nou bezighouden met intelligentie, armoede, een ziekte of ouderdom: altijd is de vraag wie of wat onder het onderwerp van onderzoek valt. Aan feiten over psychiatrische stoornissen gaan net zo goed definities vooraf, van bijvoorbeeld welke eigenschappen als een stoornis moeten tellen. Dat is onvermijdelijk een kwestie van menselijke beslissingen, want er hangen nu eenmaal geen bordjes ‘stoornis’ in het brein. Psychiatrisch wetenschappers hebben zodoende een zeer verantwoordelijke taak, want hun definities gaan het leven van vele kinderen en volwassenen bepalen.”

Dat een heel mensenleven wordt bepaald door de definities voorafgaand aan feiten wilde ze laten zien in een nieuw boek, waaraan ze vijf jaar geleden begon. Het zou begin-

Trudy Dehue

Trudy Dehue (1951) is geboren in Den Bosch en opgegroeid in Maastricht. Na het behalen van een hbo-diploma kreeg ze een baan in Groningen bij het academisch ziekenhuis. Daarna studeerde ze er psychologie en filosofie, waarna ze zich specialiseerde in het onderzoeken van de psychologische en psychiatrische wetenschap. Van 1995 tot haar pensionering in 2016 was ze hoogleraar wetenschapsonderzoek aan de RUG. Ze publiceerde in het Engels en het Nederlands en wist met haar boeken *De depressie-epidemie* en *Betere mensen* een groot publiek te bereiken. In 2019 ontving ze de Akademiepenning van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) voor een persoon die zich bijzonder heeft ingezet voor de bloei van de Nederlandse wetenschap. Dehue woont met haar man in Groningen. Haar nieuwste boek *Ei foetus baby: Een nieuwe geschiedenis van zwangerschap* is onderwerp van gesprek op zondag 21 mei in De Balie in Amsterdam.

nen met ‘wat telt als zwanger’ en eindigen met ‘wat telt als dood’.

Maar het allereerste hoofdstuk groeide uit tot een boek op zich. „Wanneer geldt iemand als zwanger, wat telt als ongeboren leven, als een embryo, een kloppend hartje, een abortus, of een moord?” somt Dehue op, die zich vaak verwonderde over de feiten over zwangerschap.

Kunt u daar nog een voorbeeld van geven?

„Vroedvrouwen in de 17de eeuw mochten een barendende vrouw in veel steden pas helpen nadat ze met twee vingers in de lucht onder ede had verklaard wie de vader was. In 1705 schreven de Amsterdamse vroedvrouwen een brief aan de gemeente dat dit in achterbuurten te gevaarlijk was en dat een van hen door boze familieleden in de gracht was gegooid. De brief hielp niet en bovendien mocht de genoemde man vervolgens zweren dat hij de vader helemaal niet was. Dan woog zijn eed steevast zwaarder dan die van de vrouw. Vrouwen werden gezien als handelingsonbekwaam, het is vrouwen zo moeilijk gemaakt.”

Wat is de les die we uit dit boek kunnen leren?

„Artikel 11 uit de Grondwet zegt dat iedereen het recht heeft om zelf te bepalen wat er met zijn of haar lichaam gebeurt. Behalve zwangere vrouwen, valt uit dit boek te leren. Ook nu nog geldt de Grondwet in dit opzicht niet voor hen. Zwangerschap zou moeten worden gezien als een proces dat zwangeren doormaken, waarbij heel geleidelijk een nieuw mensje ontstaat. In plaats daarvan was de automatische gedachte dat er direct na de bevruchting een nieuwe ziel en tegenwoordig een nieuw mensje in de vrouw verschijnt. Dat hoor je nu nog, bijvoorbeeld in het recente debat over de abortuspil bij de huisarts. Een gereformeerd ethicus zei in die discussie dat in de belangenafweging tussen vrouw en kind de balans teveel is doorgeslagen naar de vrouw. In één zinnetje splitste hij de zwangere vrouw in twee personen. En dan te bedenken dat die pil in het overgrote deel van de gevallen binnen vijf weken na de bevruchting wordt geslikt.”

Bent u feminist?

Stilte. „Ik kan ook een boek schrijven over het onrecht dat mannen wordt aangedaan. Ik zie bijvoorbeeld mannen in de brandende zon wegen asfalteren, ze moeten als soldaten de oorlog in en vrouwen praten vaak ook erg naar over mannen. Als ik daarover een boek zou schrijven, zou ik een masculinist zijn.”

Werken uw bevindingen door als je anno 2023 zwanger bent?

„Ik vind dat de rechten van zwangere vrouwen nu nog steeds geschonden worden. Anders natuurlijk dan in de afgelopen eeuwen, maar zwangere vrouwen worden te weinig als zelfstandige individuen gezien. Hun belangen vallen volledig samen met die van hun komende kind. Nu niet meer van-

Trudy Dehue: „Als ik met zo'n boek bezig ben, dan ben ik op reis door de tijd op m'n bureaustoel.” FOTO'S CORNÉ SPARIDAENS

“ IK VIEL SOMS VAN MIJN STOEL VAN WAT IK TEGENKWAM

„Voor wie het lezen wil. Het is uiteindelijk een historisch en sociologisch boek geworden dat vrouwen verdedigt, zonder dat ik dat van tevoren van plan was.”

**Niet voor wetenschappers, wat ik aanvanke-
lijk dacht?**

„Ik maak geen onderscheid tussen wetenschappers en andere mensen. Wetenschappers zijn net mensen. Dat u ervan uitging dat het een wetenschappelijk boek werd, zal komen doordat ik over de totstandkoming van feiten schrijf. Maar de definities die daarbij spelen zijn voor iedereen van groot belang, zoals ik hoop te laten zien. Dat past ook in het betoog dat ik al langer houd.”

Welk betoog?

„Dat feiten maaksels zijn die nieuwe werkelijkheden kunnen creëren. Noem je druk gedrag ADHD, dan is dat geen synoniem van druk gedrag, maar een gekleurd woord, want het houdt in dat er hulpverleners en pillen bij komen kijken. In dit boek spitste ik me toe op zwangerschap, omdat vooral de feiten over iets wat onzichtbaar is me boeien: hoe is al die kennis over zwangerschap tot stand gebracht en welke definities en methoden zijn daarbij gebruikt? Het besef dat feiten, net als ons voedsel, uit ingrediënten bestaan, is belangrijk. Alleen daardoor kan er ook terechte bewondering zijn voor goed gemaakte producten. Zonder belangstelling voor de vraag hoe de feiten tot stand zijn gekomen, doen we deugdelijk werkende wetenschappers tekort. Net zoals je toegewijde koks tekort doet door je bord achteloos leeg te eten.”

U hebt vijf jaar aan dit boek gewerkt, 50 uur per week. U zou ook kunnen lanterfantent.

„Ja, of reizen. Maar als ik met zo'n boek bezig ben, dan ben ik op reis door de tijd op m'n bureaustoel. Het was een lang avontuur, waarbij ik in totaal andere werelden was.”

Hebt u al een idee voor een nieuwe reis?

„Vraag een marathonloper als 'ie over de finish is niet naar z'n volgende marathon.”

Mooie woorden hadden ze vroeger, trouwens. Voor seks bijvoorbeeld.

„Ja prachtig. Seks heette de bijeenkomst of de omhelzing. *De geschiedenis van zwangerschap* bevat beslist ook vrolijk stemmende elementen.”

wege strenge kerkelijke regels, maar bijvoorbeeld als gevolg van nieuwe technologie die een hartfilmpje van de vrucht kan produceren. Het hart! Normaliter staat het woord hart voor het orgaan dat zelfstandig de bloedsomloop in een lichaam regelt. Maar dat is voor de geboorte helemaal niet het geval. Spreken van een 'kloppend hartje' bij een ongeborene maakt er ook weer een zelfstandig mensje van. En als het een zelfstandig mensje is, heeft het mensenrechten die altijd mede door anderen worden bewaakt.”

U schrijft in uw boek ook over uw familie. Waarom?

„Op die manier kon ik gemakkelijk aangeven waar we zijn in de geschiedenis, bijvoorbeeld in de tijd van mijn grootouders, of van mijn ouders. Door iets te schrijven over eigen familie krijgt een boek ook een extra soort levendigheid.”

Zelf hebben u en uw man geen kinderen kunnen krijgen, wat u hier en daar laat weten in uw boek. Hoe is het om over zwan-

gerschap te schrijven zonder zelf kinderen te hebben gekregen?

„Ik heb andere dingen gekregen. Het is lang geleden dat ik miskramen heb gehad: dat was toen erg, maar nu niet meer. Vriendinnen zeiden tegen me dat het vast zwaar voor me was dit boek te schrijven, omdat ik geen kinderen heb. Nou, niet om mezelf was het zwaar, maar om wat ik aantrof in de geschiedenis.”

Voor wie hebt u dit boek geschreven?